

Landbouw, water en natuur verbinden met kringlooplandbouw

Bodem en mest zijn hot. Dat is niet voor niets. Boeren zien steeds strenger wordende gebruiksnormen in schril contrast staan met (ambities voor) steeds hogere opbrengsten. Maar ook waterschappen wenden hun blik steeds meer op de bodem en landbouw als diffuse bron van nutriënten nu de belangrijkste puntbronnen grotendeels zijn aangepakt. Ook bij natuurontwikkeling en natuurbehoud blijkt de bodem vaak een bepalende rol te spelen en zijn immissies van nutriënten vanuit (aangrenzende) landbouw nadelig. Als de stikstof (N) en fosfaat (P) gift wettelijk beperkt zijn, is het zonde als een deel in de sloot of in de lucht verdwijnt. Waar boer, waterschap en natuur elkaar kunnen vinden is de benutting van mineralen in mest en bodem.

Tallose maatregelen zijn bedacht om de benutting van toegediende meststoffen door het gewas te verbeteren en emissies te verlagen. Waarom zo veel verschillende maatregelen? Omdat maatregelen veelal maatwerk zijn. Wat in het ene geval goed werkt en goed in de bedrijfsvoering past, werkt in een ander geval niet of minder of past niet in de bedrijfsvoering. Veel maatregelen vergen een investering aan de voorkant dat zich later (mogelijk) pas terugverdient.

Hoe kunnen boeren worden gemotiveerd om gerichte maatregelen uit te voeren? Om de win-win situatie voor boer, water en natuur te bevorderen is NMI samen met PPP-Agro, BoerenVerstand en Waternet binnen het framework van het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) een kringlooplandbouw beheerpakket aan het ontwikkelen. Het gaat bij kringlooplandbouw om het integraal verbeteren van de benutting en terugdringen van de stikstof (N), fosfaat (P) en koolstof (C) verliezen vanuit vee, bemesting en bodem naar lucht en water. Het pakket is bedoeld om de N en P verliezen naar het watersysteem te verlagen. De basis hiervoor zijn agrarische maatregelen die gericht zijn op het verlagen van de N- en P overschotten, het nemen van specifieke maatregelen die verliezen beperken en op het direct of indirect te sturen op bodemkwaliteit.

Het kringlooplandbouw beheerpakket bestaat uit een spreekwoordelijke voordeur met bovenwettelijke en zowel fysiek als administratief goed controleerbare maatregelen die vanuit het ANLb gesubsidieerd worden. Dit zijn de beheereisen. Daarnaast bevat het pakket een spreekwoordelijke achterdeur met een scala aan (administratief) controleerbare maatregelen en doelstellingen. Per maatregel en doelstelling staat een bepaald aantal punten. Dit zijn de beheervoorschriften. Een pakket bestaat uit een nadere uitwerking van de beheereisen plus voor een bepaald aantal punten maatregelen of doelstellingen uit de beheervoorschriften. Boeren die zich inspannen voor een optimale benutting van bodem en mest en verlaging van emissies worden beloond en boeren die twijfelen worden (hopelijk) over de streep getrokken.

De keuze aan maatregelen en doelstellingen in de beheervoorschriften zorgt voor een stukje maatwerk. Het kringlooplandbouw beheerpakket is een toevoeging aan het instrumentarium om boeren te stimuleren nog meer aan de slag te gaan met een betere benutting van bodem en mest.

Is deze systematiek in beton gegoten? Nee, we zijn er zeker nog niet. Een belangrijk aandachtspunt zijn de maatregelen. Hoewel er vele lijstjes met maatregelen circuleren, is de vermeende effectiviteit grotendeels gebaseerd op modelberekeningen en heel weinig op praktijk onderzoek. Modellen geven richting wat betreft welke maatregelen waar het meest effectief kunnen zijn, omdat deze gebaseerd zijn op mechanistische principes en expert judgement. Om echter teleurstellingen in de toekomst te voorkomen moeten we ons hier niet op blind staren, maar blijven investeren in een goede onderbouwing van de processen en effectiviteit in de praktijk. Slim gebruik maken van onder andere sensoren, de grote datasets die al aanwezig zijn, en eventueel satelliet data, kan bijdragen de onderbouwing in de praktijk te versnellen en te verbeteren.